

No fa olor de res - Jordi Dalmau 12.07.2018 |

Les ciutats i els pobles acostumen a tenir un repertori de sensacions que el sentit de l'olfacte recull i distingeix; una olor, una aroma, una flaire, serien la cara de la moneda; i a la creu, la fortor, el tuf, la fetidesa. Un barri antic de ciutat vella pot donar a l'olfacte una determinada sentida. Una boca de metro de gran ciutat genera una mala olor especial. Una rambla amb til·lers regala a la primavera les seves emanacions de benestar.

Els gironins que fa més anys que som gironins podríem fer un catàleg olfatori de la ciutat, mirant enrere. Parlariem de la fortor que feia l'Onyar, sempre, però sobretot els diumenges quan llevaven l'aigua de la sèquia Monar. Un altre mal record era quan després d'un aiguat quedava a les botigues la pudor del llot i de la humitat, com un pregó silenciós de la pobresa. Després venia el bon temps i la festa de Corpus desvetllava una gran participació cívica i la ciutat s'omplia de catifes de flors amb el seu catàleg d'olors naturals, la de ginesta al capdavant, és clar. I quan venien les Fires, a la plaça de Sant Agustí, anunciaven la tardor amb una familiar olor de xurros i bunyols. Sense oblidar unes olors entranyables, ben localitzades, com era la dels boixos, de planta fresca, els boixos que es penjaven als balcons de les Ballesteries per la festa del carrer.

Hi havia hagut a Girona una poderosa presència ferroviària, a cara descoberta. Des del carrer de Santa Eugènia mirant cap al sud hi havia unes quantes hectàrees de territori ferroviari (MZA, després Renfe). Allí es respirava el baf de les locomotores que maniobraven en el seu propi giratori, a la zona de càrrega i descàrrega; s'hi olorava un tuf barrejat del vi dels degotalls d'un vagó cisterna, amb una olor indesxifrabla de grases i olis que regalimaven dels convois, tot amanit amb l'emanació de la garrofa d'aquell farcell que s'havia rebentat en caure del vagó. Aquella zona estacionava incomptables vagons, inclosos aquells que transportaven matèries tòxiques i possiblement inflamables; els treballadors solien fer els seus àpats de carmanyola, que podien escalfar allà mateix, a tocar qualsevol vagó de tren, que qui sap què contenia. I els dies de pluja tot aquell entorn prenia els tons d'un quadre d'alta tristesa. Era immens, aquell espai; només una referència: quan la zona va quedar lliure, un dels possibles compradors va ser el GEiEG, per a construcció del seu estatge social, i la part que interessava era de 7.000 metres quadrats.

Als anys 80 va desaparèixer l'últim ferro de la zona de càrrega i descàrrega, mentre Girona posava la directa cap a la seva nova concepció d'aquell espai que es començava de dir-ne parc Central. El projecte era ambiciós, canviaria la vella fortor per l'amabilitat d'un enjardinament gran i nou, una mena de redempció, que anava venint amb els seus passos administratius, urbanístics i ambientals. I mentrestant –ja érem al 1990– vaig escriure un article amb el títol «Quina olor farà el parc Central?» amb l'esperança de tenir, algun dia, aquella verdor brillant i aromàtica que havia de compensar als gironins de tota aquella grisor de l'anterior paisatge urbà, el de tota la vida. Amb el temps vàrem arribar a veure, tenir, oloar, el parc Central, aquella realització tan esperada, i el goig complet de passejar per sota la irrepetible paleta de tardor dels liquidàmbar, pel carrer Rafel Masó i Valentí, que en pau descansi. El projecte ferroviari de l'alta velocitat al seu pas per Girona s'ho ha emportat tot, tot d'una revolada. Ara, el parc Central, perdó, la Llosa, no té ni una ombra. Trenta anys després m'he de contestar aquella pregunta a mi mateix: això no fa olor de res. _____ *Jordi Dalmau*

Alertar no és atemorir – Jordi Dalmau 23.08.2018

El significat profund de les paraules ens pot fer apreciar els detalls i matisos de la mateixa vida. El titular d'avui convida a distingir. Una cosa és alertar, és a dir advertir, avisar, informar, i una altra cosa és esverar, esglaiar. Parlem-ne.

L'Ajuntament d'Anglès alerta, adverteix, de l'existència del conjunt de tres embassaments al Ter, que són Sau, Susqueda i Pasteral, cosa que ha motivat una intel·ligent elaboració i aprovació d'un pla de protecció del municipi en el cas de la desgràcia del trencament d'una presa. El protocol de l'emergència dona detalls precisos d'informació, com ara: queden senyalades unes rutes d'evacuació de la població, que hauria de sortir amunt per la carretera d'Osor i per la de Santa Coloma de Farners; el termini recomanat seria de mitja hora; l'aigua podria arribar a uns 20 metres d'alçada. La notícia d'Anglès ja és publicada (Diari de Girona, 15-8-18) i suggereix alguna consideració.

En aquesta conca fluvial, i a partir del complex hidroelèctric Sau-Susqueda-Pasteral, el curs del Ter té encara un llarg recorregut abans d'arribar a l'Estartit, amb nombroses i importants poblacions a les seves riberes. Ara mateix desconeixem si els respectius ajuntaments de conca avall pensen o realitzen alguna preparació informativa com la que ja ha realitzat l'Ajuntament d'Anglès. En tot cas, aquest tipus d'informació, per la seva seriositat i necessària precisió, si no es fa visible i general, no existeix.

Per altra banda, cal destacar que l'empresa que gestiona els tres embassaments citats té voluntat de prestar també la seva col·laboració a la iniciativa del municipi d'Anglès: ha previst instal·lar uns avisos acústics potents a Anglès, la Cellera i Bescanó per fer sonar en cas d'emergència; s'ha d'entendre com una serena col·laboració dintre d'una prevenció igualment serena. Hom pot veure-hi un contrast amb l'estil de fer que havia tingut l'empresa constructora de la presa de Susqueda (era, llavors, Hidroeléctrica de Catalunya, S.A.) que 50 anys enrere no va voler entrar en el debat que a Girona es va originar, referent a la seguretat de l'embassament; la premsa gironina de l'època recollia les mil preguntes inquietants que es feia la ciutadania, però aquella empresa constructora no facilitava la deguda informació; es dedicava, afanyosament, a la seva obra. Cinquanta anys després, hi ha la promesa d'una instal·lació d'avisos acústics, cosa que es pot interpretar com un anar guanyant amistat en el treball conjunt, que els desitjos de seguretat i informació reclamen.

Ningú s'ha de sentir temoritzat perquè ara s'hagi posat aquest tema sobre la taula pública, per una autoritat municipal i amb llenguatge entenedor. I, ben mirat, la qüestió és tan important que fa pensar que altres autoritats superiors d'aquestes comarques haurien de pronunciar-se molt decididament.

Succeir, ocórrer, esdevenir, tot és possible, per greu, lamentable i estrambòtic que pugui semblar. Recordem que a l'època de la construcció de la presa de Susqueda, anys seixanta, a França va caure la presa de Frejus; i a Itàlia una altra, la de Longarone; aquest 2018 ha caigut el pont Morandi, a Gènova. La seguretat és un sentiment de possessió de garantia, confiança i certesa. Davant d'una circumstància adversa o, simplement, desconeguda, ens refermem en aquell sentiment, potser instint, que portem a dintre. I ens fem i ens hem de fer preguntes constants. Tota l'informació que podem rebre i interioritzar serà molt benvinguda. Però el risc i el futur, és clar, continuen existint.

Jordi Dalmau

Anem de botigues - Jordi Dalmau 06.09.2018

Les ciutats fan un efecte civilitzador, començant per allò més quotidià i proper, com ara el comerç, amb la seva diversitat, una oferta ben barrejada. En aquest país el dia a dia dels encontres a l'àgora compta amb una institució fonamental que és la botiga; un establiment emblemàtic que ens arriba de molt lluny i representa una molt determinada activitat comercial. El món de la botiga és complex. Abans del regirament de l'economia moderna ser botiguer – entrar a formar part d'aquell món– venia per via de la naturalitat, moltes vegades de pares a fills, sense haver-ne de parlar gaire. **Santiago Rusiñol** va tenir un èxit grandios amb la seva *Auca del senyor Esteve* perquè va tocar el pinyol d'una qüestió que formava part de l'ànima d'un important sector del comerç a Catalunya.

Girona havia sigut plaça forta en botigues, llavors que es va començar a dir-ne «petit comerç». Les botigues donaven un aire especial a la ciutat i també a les persones que les gestionaven; aquest tema, de gran abast humanístic, va ser tractat magistralment per **Jaume Ministral** al llibre *Ciutat petita i delicada*, on els gironins ens hi veiem identificats, com allò que diu: «els compradors trepitjaven caps, respiraven caps, nedaven en un mar de caps»; i tot Girona ja entenia quina era la casa de les caps. En una altra botiga de la Rambla, als primers temps de l'electricitat a Girona quan entrava un comprador s'encenia el llum de l'establiment i quan se n'anava, la botiga tornava quedar a les fosques. Ja s'hauria d'escriure la vertadera història i la riquesa de les anècdotes de les botigues de la ciutat. I, per descomptat, ara posem-nos seriosos, també, que ningú s'oblidi d'aquella renovació que varen aportar **Pep Colomer** i **Francesc Gallostra**, uns vertaders pioners que a partir dels anys trenta varen posar les arts aplicades a la modernització de les botigues.

Ha plogut molt. Més enllà de tot relat històric, anecdòtic i potser mític, cal prendre consciència que les botigues són absolutament necessàries al teixit urbà. Totes. Una ciutat necessita botigues sòlides, de llarga vida en estructura i en servei. Actualment a Girona es veu poca solidesa, en aquest aspecte. Hi ha molts establiments que se'ls veu fràgils. S'ha arribat a una situació que causa una certa estranyesa: avui al centre de la ciutat s'observa que moltes botigues no aconsegueixen una certa estabilitat. No és agradable veure tancar una botiga; aquesta és una afirmació feta des del punt de vista de ciutadà que creia en el poder social, educador, de l'urbs a peu de carrer. Parlem de l'ocupació de vendre a la menuda, de les botigues de coneixença i de proximitat. Quan veus tancar una botiga pots témer que la propera serà d'un senyor concessionari, invisible, que hi posarà uns dependents que cobraran un salari mínim i que això els eximirà de ser simpàtics amb els compradors. Hom pot esperar que botigues i botiguers, el dia que pleguin, ningú els trobarà a faltar, mai s'havien donat a conèixer.

Les botigues, com a façana molt visible d'una ciutat actual, necessiten que les autoritats, les assessories i les entitats dedicades a l'estimació i protecció conjunta de la civilitat i del comerç a peu pla, a la venda a la menuda, tothom ha de prendre consciència que el sector necessita una anàlisi seriosa. Sempre queda el dubte de si els comerciants que entren han sigut informats de la fragilitat actual i s'han assabentat que, instal·lant i obrint una botiga a Girona, poden acabar agafant-s'hi els dits. Algú els hauria de fer una sacsejada informativa: ja saps on et fiques? Aquí hauríem d'exigir alta claredat.

No sé si ja havia passat anteriorment: ara mateix, vull dir en el moment d'escriure l'article d'avui, a la Rambla de la Llibertat, a sota les voltes, de Girona, hi ha tres botigues tancades; i al carrer de les Ballesteries n'hi ha set. Per reflexionar-hi.

De la barraca al barracó - Jordi Dalmau 20.09.2018

En aquest país la paraula barraca ens feia pensar en aquella construcció petita, rústica, simpàtica, amb dos aiguavessos, que des de temps reculats era l'habitaclle acostumat a comarques d'agricultura intensa. La barraca era protagonista del perfil d'un paisatge; el seu nom va fer-la entrar a moltes denominacions geogràfiques. De petits, tothom dibuixava una barraca com a signe d'amistat amb la natura propera i alhora emblema de noble identitat. Però la barraca, la paraula, va fer un gir cap a un altre significat, tristement diferent. Quan va arribar l'onada migratòria dels anys 40 no hi havia habitacles suficients i es van malconstruir, molt pobrement, les «barraques», arreu del país. A Girona, per exemple, hi havia les barraques de Montjuïc, una situació tremenda que no se sabia resoldre. Les fotos retrospectives, tràgiques i acusadores, recorden la fragilitat d'aquell paisatge que ja no agradava de dibuixar. Ara no agrada de recordar. Era repetició de la perdurable constatació bíblica: «No hi havia lloc per a ells». En aquells anys de les barraques de Montjuïc, el titular d'un incisiu reportatge gironí deia «*En los restos de una fortaleza yacen insepultos la vergüenza y el deshonor*».

La paraula barraca ens porta a barracó. Ara tenim barracons que fan d'escola. Segons el diccionari, un barracó és un edifici provisional; quan es parla de provisional tothom se sent escaldat, per dir-ho suau. Parlem d'una realitat que va començar com a solució temporera, però que ha anat fent arrels entre problemes, inaccions i deixadeses. Les AMPAs, Associacions de mares i pares d'alumnes, han realitzat un vídeo on queda evident la denúncia d'una situació que ja dura massa. Una situació que cada inici de curs escolar salta a titulars. Cada setembre s'espera la bona notícia que durant l'estiu s'haurà realitzat el prodigi de tirar a terra l'últim barracó. Però no és així. Aquest 2018 es comença el curs escolar amb 305 barracons a la demarcació; perdó, mòduls prefabricats, segons el llenguatge llepafils de l'Administració. I mai no és vàlid de donar la culpa a un altre, en aquest cas la difícil circumstància política. És clar que ho és de difícil, ara. Però és que a comarques gironines tenim barracons que hi són des de fa 8 anys; dit d'una altra manera, més punxant: hi ha nens i nenes que han passat tota la seva escolarització en barracons. Girona és la demarcació de Catalunya amb més barracons «educatius»; donen acolliment a un 30% del total d'alumnes gironins, repartits en 23 municipis. Qui sap què podrien opinar-ne aquells il·lustres polítics, treballadors de l'educació i de la feina ben feta al temps de la Mancomunitat de Catalunya.

La ciutadania fa esforços per arribar a entendre el laberint verbal que es munta quan algú vol «explicar» les partides pressupostàries, la cessió de solars necessaris, el consens entre responsables de l'alta necessitat d'atendre l'educació, i altres frases altisonants que baixen de totes les tribunes. Però els mestres, els pares, els ciutadans, els nens i nenes que ja tenen ús de raó, ningú no pot arribar a entendre com tota aquella xerrameca no es pot traduir a construir les necessàries escoles. Si ens hi poséssim, fariem una llarga llista de despeses que es destinen a altres coses que són innecessàries i fins i tot supèrflues o inconvenients. Ara fa un torbament recordar aquella època de quan la migració massiva va omplir el país de barraques impresentables. I ara mateix s'està donant continuïtat a la presència de 305 barracons d'ensenyament. Fa pensar massa en allò de setanta anys endarrere, que va merèixer els noms de la vergonya i el deshonor.

Postals de la Costa Brava - Jordi Dalmau 25.10.2018

A principis del segle XX va néixer el nom de la Costa Brava i es van posar en relleu les boniques rareses d'un paisatge singular, una admiració de la seva bellesa. Aquell origen del nom va tenir una infància acompanyada d'un altre patrimoni nacional com és l'art de la fotografia. L'any 1908 el Centre Excursionista de Catalunya va celebrar una exposició de 1.500 fotografies de muntanyes i marines, masies i monuments, pobles i rius, una exposició que va representar la majoria d'edat del format postal destinat a menjar-se el món. I l'any 1920 un excursionista estranger, **Adolf Zerkowitz**, va fer la primera sèrie de postals amb una novetat: si fins aleshores es retrataven paisatges estrictes i solitaris, ara el fotògraf hi fa aparèixer persones que hi transiten i gaudeixen del paisatge, hi ha una infusió de vida.

A les nostres comarques s'enceta aleshores una promoció de fotògrafs que honoren la història de la Costa Brava, formen una constel·lació d'artistes, ja no locals, que ens han llegat una obra fonamental, esplèndida, de gran valor patrimonial. Els nostres fotògrafs ens varen donar a conèixer uns paisatges i unes escenes avui impensables, tot retratat, ben fixat, com si fos perquè unes generacions després ens haguéssim de tancar els ulls per no veure les malifetes que la modernitat ha fet contra aquell paisatge natural. Els desperfectes han quedat irreparables.

El cas és que actualment, any 2018, es recorda aquell atemptat urbanístic i paisatgístic contra la Costa Brava que es va començar a perpetrar amb l'esclat del turisme, ara fa cosa de 60 anys. Es va donar la culpa a la cobdícia i les trampes, es varen fer ulls grossos quan convenia, i la Costa Brava va quedar maltractada lamentablement.

Menstrestant, a nivell mundial s'ha apreciat una serena visió de la necessitat de millorar moltes coses, rectificacions, preses de consciència, és a dir, canvis, i un dels enunciats és la sostenibilitat de la natura. Periòdicament salten clams universals de promeses de «fer bondat». Però en algun racó de la mare Terra sempre hi ha algun fill que fa el sord.

Actualment les infraccions urbanístiques a la Costa Brava es tornen a fer visibles i es van succeïnt, com si desapareixin una traca. Podria semblar que les autoritats corresponents no s'assabenten d'aquests projectes contra natura que s'han dibuixat i ja estan avançant, justament ara que el Govern està ocupat en termes més elevats que no pas qualsevol penyassegat de la Costa Brava. Sempre hi ha algú que se n'aprofita: torna a ser lluna d'especuladors i tramposos. També s'ha de dir que en aquest panorama de foscor actual hi ha un punt lluminós que es diu Plataforma S.O.S. Costa Brava, que agrupa 24 entitats en lluita ben esperançada als respectius punts en conflicte; són la gent autèntica, que amb el seu treball difícilós fan creure en els ressorts del veritable futur del país. Aquella feliç i memorable col·lecció de postals de la Costa Brava original tindria un bon contrast de postals vergonyoses d'uns punts negres de rabiosa actualitat. La paraula del poeta continua viva: «aquesta meva pobra, bruta, trista, dissortada pàtria». Posem per ordre, viatjant de sud a nord, les postals de l'àlbum indesitjable de la Costa Brava: sa Conca, cap Roig, el Golfet, la Pineda d'en Gori, Aigua Xellida, Begur, Aiguafreda, Pals, Cadaqués, Llançà. I potser avui mateix ja n'hi haurà algun altre.

Tots aquests projectes i realitzacions que estan avançant –i amb la temença del seu creixement– fan pensar que, en aquesta Terra, a les administracions hi ha moltes competències, però hi ha pocs competents.

Jordi Dalmau